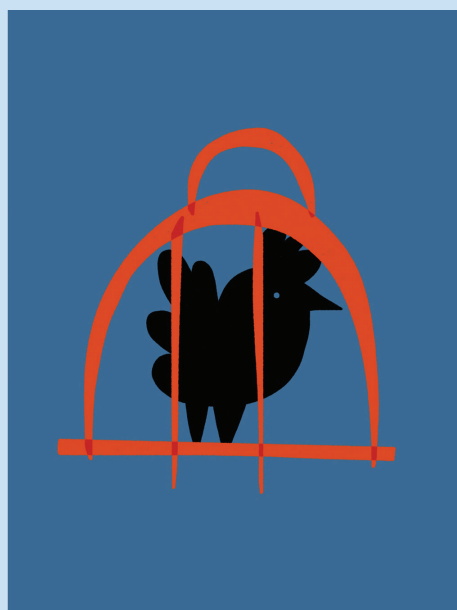

TÉVHITEK

AZ ÖNÁLLÓ ÉLETVITEL ÉS AZ EU-S FORRÁSOK

Európai Önálló Életvitel Hálózat

Köszönetnyilvánítás

A kiadványt Ines Bulić Cojocariu és Nataša Kokić írta. A illusztrációkat Hatiye Garip készítette az Európai Szolidaritási Testület keretében végzett munkája során. Ez a kiadvány az "EU-s források a jogainkért" (*EU Funds for Our Rights*) kampány keretén belül jelent meg, a Nyílt Társadalom Alapítvány Közegészségügyi Programjának támogatásával.

Design: Marieta Vasileva

© European Network on Independent Living, 2019. december

A fordítást a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) készítette

TÉVHITEK

AZ ÖNÁLLÓ ÉLETVITEL ÉS AZ EU-S FORRÁSOK

Európai Önálló Életvitel Hálózat

2019

Bevezetés

Az Európai Önálló Életvitel Hálózat (*European Network of Independent Living* röviden: ENIL) 13 éve követi nyomon az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználását. 2016-ban indítottuk az "EU-s források a jogainkért" kampányunkat, hogy az uniós források nyomonkövetési és panaszkezelési rendszerét mind tagállami, mind EU-s szinten fejlesszük azért, hogy az Európai Strukturális és Befektetési Alapokat ne használják fel új fogyatékos otthonok építésére vagy meglévők felújítására. Az Európai Szociális Alapból és az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, legújabban pedig az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból származó forrásokat vizsgáltuk meg.

Mióta közelebbről vizsgáljuk az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználását, folyamatosan együtt dolgozunk tagszervezeteinkkel és a nemzeti szinten dolgozó partnereinkkel. Partnereink között vannak fogyatékos emberek, érdekvédelmi szervezeteik, és más, alulról jövő civil kezdeményezések. A kampány során rájöttünk, hogy a partnereink számára sokszor nem igazán világos, hogy milyen szerepet töltenek be az Európai Strukturális és Befektetési Alapok az önálló életvitel előmozdításában. Nehézséget okozott a források felhasználásának nyomon követése, a projektekre való pályázás, és sok esetben szembesültünk azzal, hogy a forrásokat inkább a fogyatékos emberek jogainak korlátozására, mintsem azok érvényesítésére használják fel. Úgy tűnik, hogy a bentlakásos intézetek bezárása nemzeti szinten nagy ellenállásba ütközik, vagyis a tagállamok ismeretei hiányosak, hogy hogyan is lehetne olyan szolgáltatásokat fejleszteni, amelyek valóban elősegítik az önálló életvitelt.

Az egyik éves kampánytalálkozónkon merült fel az igény, hogy készíteni kellene egy TÉVHITEK kiadványt néhány félreértés tisztázása végett. A félreértések azzal kapcsolatosak, hogy hogyan is kell és lehet az Európai Strukturális és Befektetési Alapokból származó forrásokat felhasználni olyan beruházásokra, amelyek a fogyatékos emberek önálló életvitelének előmozdítását és közösségi befogadását célozzák. Az önálló életvitelhez való jogot a Fogyatékossgal élő Személyek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény (röviden CRPD Egyezmény) 19. cikke biztosítja. A jog tartalmát a 2017-ben elfogadott 5. számú általános kommentár fejt ki bővebben. Ez a kiadvány bemutat néhány félreértést, amely az Európai Strukturális és Befektetési Alapok az önálló életvitel előmozdításában betöltött szerepével kapcsolatos.

Ha megfelelően használják fel az Európai Strukturális és Befektetési Alapokat, a forrásoknak óriási szerepe van a fogyatékos emberek életminőségének javításában. Például hozzájárulhatnak a bentlakásos intézetek bezárásához, a közösségi alapú szolgáltatások fejlesztéséhez, beleértve a személyi asszisztenciát, a korai intervenciós szolgáltatásokat, a lakhatást, a foglalkoztatást, az egészségügyi ellátást és a közlekedést. Ha viszont nem megfelelően használják fel a forrásokat, a beruházások tovább késleltetik a kitagolás folyamatát (az intézetek bezárását és helyettük közösségi szolgáltatások létrehozását), és szegregált szolgáltatások fennmaradásához vezetnek.

Panasztétel

Panaszt nyújthat be az Európai Bizottsághoz¹ és az Európai Ombudsmanhoz², ha információja van olyan EU által finanszírozott projektről, amely nem felel meg az EU Alapjogi Chartájának vagy a CRPD Egyezménynek. Csalást, vagy EU-s támogatásokkal kapcsolatos súlyos pénzügyi szabálytalanságokat bejelenthet az Európai Unió Csalás Elleni Hivatalánál (OLAF). A panasz megírásához a kiadványban szereplő információk is segítséget nyújtanak.

Panasz benyújtása az Európai Bizottságnak, töltse ki az alábbi online űrlapot:
https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_en/index.html

Panasz benyújtása az Európai Ombudsmannak, online vagy postán, töltse le az űrlapot az Európai Ombudsman honlapjáról:
<https://www.ombudsman.europa.eu/en/make-a-complaint>

Csalás vagy súlyos szabálytalanságok bejelentése az OLAF-nak, online vagy postán, használja a honlapjukon elérhető űrlapokat:
https://ec.europa.eu/anti-fraud/olaf-and-you/report-fraud_en

A kiadványról

Ezt a kiadványt azok számára készítettük, akik az önálló életvitel előmozdításáért dolgoznak, és részt vesznek a források felhasználásának megtervezésében, végrehajtásában és ellenőrzésében. A kiadvány a következő részekből áll:

➤ Bevezetés

Elmagyarázzuk a kiadvány célját és a panasztételi lehetőségeket az EU-s forrásokkal való visszaélések kapcsán.

➤ Tévhitek és tények

Minden tévhit után bemutatjuk a valós tényeket példákkal az ENIL munkájából.

➤ Mellékletek

Az I. Melléklet tartalmazza a legfontosabb jogi és szakpolitikai hátteret, amely felhasználható az önálló életvitel előmozdítása érdekében.

A II. Melléklet elmagyarázza a legfontosabb kulcsfogalmakat az önálló életvitellel és a közösségbe való befogadással kapcsolatban.

A III. Melléklet elmagyarázza az Európai Strukturális és Befektetési Alapokkal kapcsolatos szakkifejezéseket, mint például irányító hatóság, operatív program vagy ellenőrző bizottság.

A IV. Melléklet bemutat néhány háttéranyagot a kitagolásról és az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználásáról.

1. Az Európai Bizottsághoz benyújtható az európai uniós jogsértésekkel kapcsolatos panasztételtől további információ elérhető angol nyelven: https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_en/index.html

2. Az Európai Ombudsmanhoz benyújtható panasztételtől további információ elérhető angol nyelven: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/how-can-the-ombudsman-help>

Tévhit

Az intézeti ellátásból a közösségben való önálló életvitelig az átmenet egy hosszú és bonyolult folyamat. Az Európai Strukturális és Befektetési Alapok nem elegendők arra, hogy a folyamattal járó költségeket fedezzék.

EKÖZBEN...

Tény

Kifogás ragaszkodni ahhoz a nézethez, hogy az intézményi gondoskodásból az önálló életvitel kialakításához szükséges átmenet hosszú és bonyolult folyamat, mert akkor nem kell véglegesen bezárni az intézeteket, vagy a fogyatékos embereket³ kisebb intézetekbe lehet költöztetni.

Valójában a „kitagolás” (lásd: II. Melléklet – Kulcsfogalmak) azért válhat soha véget nem érő folyamattá, mert nem létezik egy átfogó, határidőkhöz és megfelelő forrásokhoz rendelt

3. Az ENIL a „fogyatékkal élő személyek” kifejezés helyett a „fogyatékos ember” kifejezést preferálja ezzel kiemelve azt, hogy a fogyatékos emberek korlátait elsősorban a környezeti, rendszerszintű és hozzáállásbeli társadalmi akadályok okozzák, nem a fogyatékoság. Ez a fogalomhasználat a fogyatékoság társadalmi modelljét tükrözi.

kormányzati stratégia, amelynek célja minden fogyatékos ember önálló életvitelhez való jogának biztosítása. A régi intézmények bezárásának kudarca, a „modern” intézetek építése (például „lakóotthonok”, lásd: Kulcsfogalmak), párhuzamosan a közösségi alapú szolgáltatások fejlesztésével két, egymás mellett működő rendszer fennmaradásához vezet, ami elszívja az erőforrásokat az önálló életvitelt elősegítő támogató szolgáltatásoktól. Ezt láthatjuk azokban az országokban, ahol húsz, vagy még több éve kezdődött el a kitagolás folyamata, és még mindig sok fogyatékos ember él intézetekben.

Az Európai Strukturális és Befektetési Alapok lehetőséget adnak egy olyan kitagolási stratégia megvalósítására, amely összhangban van a CRPD Egyezmény 19. cikkével, ha a kitagolás prioritásként szerepel az adott ország EU-s tervezési dokumentumaiban (partnerségi megállapodásban, operatív programokban, lásd: a III. Mellékletben található Európai Strukturális és Befektetési Alapokkal kapcsolatos szakkifejezések). Ahol az állami források nem elegendők az összes szolgáltatás működtetésére és a közszolgáltatások akadálymentesítésére, az Európai Strukturális és Befektetési Alapok szerepet kapnak, hogy a reformok elindulhassanak, például innovatív szolgáltatások modell-programként történő elindításán keresztül. Fontos, hogy minden beruházás összhangban legyen az önálló életvitelt és az emberi jogok érvényesülését támogató átfogó stratégiával és szakpolitikai irányelvekkel. A fogyatékos emberekkel és az őket képviselő szervezetekkel együtt kell kidolgozni ezeket az irányelveket, mert ők tudják a legjobban, hogy mire van szükségük a társadalmi befogadáshoz.

A folyamat hosszúsága és bonyolultsága nem lehet kifogás a CRPD Egyezmény 19. cikkével összhangban lévő kitagolási stratégia hiányára, és olyan szolgáltatások fejlesztésére, amelyek nem támogatják az önálló életvitelt. A kitagolás folyamatát tovább késlelteti az EU-s források olyan szolgáltatásokra való felhasználása, amelyek fenntartják a szegregációt és a fogyatékos emberek társadalmi kirekesztését. A rendelkezésre álló források nem végtelenek, minden pénzt csak egyszer lehet elkölteni. Követelmény az is, hogy az EU-s támogatásban részesülő projektek néhány évig használatban maradjanak – ez az intézetekre is vonatkozik.

Végül fontos tudni a „addicionalitás” (kiegészítés) elvéről. Az addicionalitás elve szerint az Európai Strukturális és Befektetési Alapoknak nem célja az állami források helyettesítése, az EU-s támogatások az állami forrásokat kiegészítik. Ezért a tagállamok felé elvárás, hogy a kitagolás folyamatának elősegítésére saját állami forrásokat is felhasználjanak, és képesek legyenek a szolgáltatásokat tovább működtetni akkor is, ha már elfogytak az EU-s pénzek.

Tévhit

Indokolt intézeteket építeni az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználásával olyan fogyatékos embereknek, akik régóta élnek nagy létszámú intézetekben, és képtelenek az önálló életre.

Tény

Az az elképzelés, miszerint egyes emberek alkalmatlanok a közösségben való életre a fogyatékoság mára elavult **orvosi modell**jén alapul. Az orvosi modell szerint az embereket valamilyen károsodás (például vakság, mozgáskorlátozottság, autizmus vagy értelmi fogyatékoság) teszi fogyatékosá, és ahhoz, hogy be tudjanak illeszkedni a társadalomba, ezt a károsodást kell meggyógyítani. Amint ez sikerül (ami egyébként a legtöbb esetben nem lehetséges), minden probléma megoldódik, a társadalomnak nem kell megváltoznia. Ezzel szemben a fogyatékoság **társadalmi modellje** szerint az embereket azok a korlátok akadályozzák, amelyeket a társadalom aggat rájuk. Tehát ahhoz, hogy a fogyatékos emberek be tudjanak illeszkedni a társadalomba, ezeket a korlátokat kell ledöntenünk.

Az orvosi modell még mindig elterjedt, ezért a kitagolás a legtöbb országban mindössze annyit jelent, hogy a fogyatékos embereket nagyobb intézetekből kisebb intézetekbe költöztetik.

A fogyatékossgal foglalkozó európai kutatók hálózatának (ANED)⁴ friss jelentése szerint az újfajta intézeti elhelyezések az intézetek tényleges bezűntetése helyett széles körben elterjedt gyakorlatnak számítanak még mindig az Európai Unióban. Ezeket a folyamatokat gyakran az EU is támogatja ahelyett, hogy az érintetteknek valós esélyt adna ahhoz, hogy önállóan élhessenek a közösségben.

Például Magyarország az Európai Regionális Fejlesztési Alapból több mint 200 millió eurót fektet be kis intézetek létrehozásába egyetlen támogatási rendszer keretén belül. Az új intézetek a városoktól távol, ritkán lakott vidéki területeken találhatók. Ezek az új intézetek óhatatlanul fenntartják a fogyatékos emberek szegregációját és társadalmi kirekesztését. Bulgáriában a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága (CRPD Bizottság) aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy „a hosszútávú gondoskodásról szóló kormányzati stratégia a lakók nagy intézetekből kis lakóotthonokba való kiköltöztetését célozza, ami a CRPD Egyezmény 19. cikk rendelkezéseivel ellentétes, ahogy azt az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló 5. számú általános kommentár tartalmazza.”⁵

Fontos megjegyezni, hogy a CRPD Egyezmény önálló életvitelhez és közösségi befogadáshoz való jogról szóló 19. cikke minden fogyatékos emberre egyenlően vonatkozik. Az 5. számú általános kommentár szerint:

„A 19. cikk egyértelműen minden fogyatékossgal élő személyre vonatkozik. Sem a cselekvőképesség bármilyen „mértékű” - teljes vagy részleges - korlátozására, sem pedig a szükséges támogatás mértékére nem lehet hivatkozni a közösségben való önálló életvitel jogának megtagadása vagy korlátozása céljából.”⁶

Az intézeti ellátás fenntartása sérti az emberi jogokat és meghosszabbítja a társadalmi kirekesztésnek való kitettséget azok számára, akik már hosszú időt töltöttek intézetekben. Igaz, hogy a régóta intézetben élő embereknek komplex szakmai támogatásra van szükségük az intézményi lét káros hatásainak leküzdéséhez, de nincs okunk azt hinni, hogy ezt a támogatást nem lehet a közösségekben megszervezni.

Fontos továbbá, hogy a többségi társadalom, a szolgáltatók és egyéb érdekeltak tisztában legyenek azzal, hogy minden fogyatékos embernek joga van a közösségben élni. Így érhetjük csak el, hogy mindenki támogassa a kitagolás folyamatát, és a fogyatékos emberek ellen a közösségekben ne kövessenek el gyűlölet-bűncselekményeket.

4. Az önálló életvitelhez és a közösségi befogadáshoz való jog az európai államokban: ANED összefoglaló jelentés, 2019. május 20. A jelentés elérhető angol nyelven: <https://www.disability-europe.net/theme/independent-living>

5. A CRPD Bizottság Bulgáriáról szóló első országjelentésének záró észrevételei, CRPD/C/BGR/CO/1, 39. bekezdés, 2018. október 22. Elérhető angol nyelven: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fBGR%2fCO%2f1&Lang=en

6. A CRPD Bizottság 5. általános kommentárja az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról, CRPD/C/GC/5, 20. bekezdés, 2017. október 27. Elérhető angol nyelven: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/5&Lang=en

Tévhit

A bentlakásos intézetekbe történő beruházások indokoltak olyan országokban, ahol a fogyatékos emberek nem férnek hozzá közösségi alapú szolgáltatásokhoz, például a személyi asszisztenciához. Ezek az intézetek alternatívát kínálnak a régi, nagy intézetekkel szemben.

Tény

A CRPD Egyezmény előírásaival összeférhetetlen szolgáltatások fejlesztésének nem lehet az az indoka, hogy fogyatékos emberek családjaik informális segítségére szorulnak, intézetekben élnek, vagy intézetek várólistáin szerepelnek. Sőt épp ezen okok miatt fontos olyan szolgáltatásokba, infrastruktúrába fektetni, amelyek eddig még hiányoznak az ellátórendszerből: szociális lakhatásba, személyi asszisztenciába, korai intervencióba, családtámogató szolgáltatásokba, az inkluzív oktatásba és még sorolhatnánk. A bentlakásos, személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatásokba, például a lakóotthonokba történő beruházás zsákutca a beköltözők számára, hiszen ezek a szolgáltatások nem fogják megerősíteni a közösség azon képességét, hogy a fogyatékos emberek önálló életvitelét és közösségi befogadását elősegítsék.

Minden fogyatékos ember valódi választási lehetőséggel kell, hogy rendelkezzen, hogy eldönthesse, hol és kivel szeretne élni, épp úgy, mint bárki más - ne csak rossz és kevésbé rossz közül lehessen választani. Mint ahogy az 5. számú általános kommentár is kifejti:

„A választás és döntés lehetősége, hogy hogyan, hol és kivel éljünk, az önálló életvitelhez és a közösségbe való befogadáshoz való jog lényege. Ezért az egyéni választás nem korlátozódik a lakóhelyre, hanem a személy életmódjának valamennyi aspektusára kiterjed: a napirendre és a napi rutinra, az életkörülményekre és az életstílusra, napi szinten és hosszú távon egyaránt, érintve a magán- és a közsférát. [...] A fogyatékossgal élő személyek gyakran azért nem gyakorolhatják a választás lehetőségét, mert nincsenek választási lehetőségek felkínálva számukra. Ez a helyzet például akkor, amikor az egyetlen lehetőség a család által nyújtott informális segítség, amikor nincs elérhető támogatás az intézeteken kívül, amikor nem akadálymentesek a lakhatási lehetőségek, vagy amikor nem a közösségben biztosítják az önálló életvitelhez szükséges támogatást, vagy az csak meghatározott lakhatási szolgáltatások keretén belül – például lakóotthonokban vagy intézetekben – elérhető.”⁷

A kormányok azt szokták mondani, azért kell beruházni fogyatékos emberek kisebb intézeteibe, mert „senki sem tud ezekről az emberekről gondoskodni”. Az ilyen kijelentések megalapozatlanok, mert az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználhatók sokféle közösségi alapú szolgáltatás fejlesztésére. A különböző szolgáltatások a kitagolási stratégián és az ahhoz kapcsolódó intézkedési terven kell, hogy alapuljanak. Legyen szó akár az emberekbe, akár az infrastruktúrába történő beruházásokról, ezek magukban foglalhatnak speciális szolgáltatásokat, mint például a személyi asszisztencia, de a közszolgáltatásokra is irányulhatnak, mint például a lakhatás, az oktatás, a foglalkoztatás, az egészségügy és a közlekedés.

Az ENIL aggodalmát fejezte ki egy fogyatékos emberek számára, a Portugáliához tartozó Azori-szigeten épített intézet miatt. Az új intézetet az Európai Regionális Fejlesztési Alapból finanszírozták. Habár a projekt leírása szerint az intézet célja elősegíteni olyan „szakszerű foglalkozásokat, amelyek hozzájárulnak a fogyatékos emberek jólétéhez, valamint megerősíti őket önértékelésükben és saját értékeik felismerésében”⁸, az ENIL álláspontja szerint az ilyen csoportos gondozási forma negatív hatással van a lakókra, mert kiszakítja őket a családjukból, a helyi közösségből, csökkenti a társadalmi részvétel lehetőségeit ahelyett, hogy önállóságukat előmozdítaná. Álláspontunk összhangban van a CRPD Bizottság 2016-ban Portugáliának tett ajánlásaival. A CRPD Bizottság felszólította Portugáliát „egy, az önálló életvitelt elősegítő nemzeti stratégia elfogadására, amely több beruházást irányít a korlátozó intézetekkel szemben az önálló életvitel támogatására, a személyes asszisztencia szolgáltatás szabályozására, [...] továbbá az értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő személyek számára a közösségben elérhető támogató szolgáltatások létrehozására.”⁹

Az Európai Strukturális és Befektetési Alapok valódi reformok elősegítését célozzák. Tehát innovatív szolgáltatások finanszírozására van szükség. Ezért nem szabad engedni olyan szolgáltatásokba történő beruházásokat, amelyek bizonyítottan szegregálják a fogyatékos embereket, és kizárják őket a társadalomból.

7. A CRPD Bizottság 5. általános kommentárja az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról, CRPD/C/GC/5, 24-25. bekezdések.

8. Portugália Kormányának weboldaláról származó információ. Elérhető: https://www.azores.gov.pt/Portal/pt/entidades/srss-drss/textomagem/ACORES-09-4842-FEDER-000010-_Construcao_do_Lar_Residencial_dos_Valados.htm (nem hivatalos fordítás).

9. A Portugáliáról szóló első országjelentés záró észrevételei, CRPD/C/BGR/CO/1, 39. bekezdés, 2016. május 20. Elérhető angol nyelven: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2f-C%2fPRT%2fCO%2f1&Lang=en

Tévhit

Nincs jogalap arra, hogy megállítsák a fogyatékos otthonok építését és felújítását EU-s forrásokból.

Tény

Maga az Európai Unió, illetve mind a 28 tagállam ratifikálta a CRPD Egyezményt. A CRPD Egyezmény 19. cikke rögzíti az önálló életvitelhez és a közösségbe való befogadáshoz való jogot. Az 5. számú általános kommentár szerint:

„A 19. cikk megerősíti a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, és elismeri a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogát az önálló életvitelhez a közösségben. A másokkal egyenlő önálló életvitelhez való jog érvényesítéséhez és a közösségi befogadás előmozdításához a tagállamoknak hatékony intézkedéseket kell tenniük, hogy elősegítsék az önálló életvitelhez való jog teljes körű érvényesülését, valamint a fogyatékossgal élő személyek széles körű társadalmi befogadását és részvételét.”¹⁰

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (TFEU) 216. cikk 2. bekezdése értelmében az „Unió által megkötött megállapodások kötelezőek az Unió intézményeire és tagállamaira.” A CRPD Egyezmény 19. cikke az 5. számú általános kommentár értelmezésében tehát jogi kötelezettséget ró az EU-ra – az Európai Bizottságot is beleértve – és a tagállamokra.

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 26. cikke kimondja, hogy „az Unió elismeri és tiszteletben tartja a fogyatékkal élő személyek jogát az önállóságuk, társadalmi és foglalkozási beilleszkedésük, valamint a közösség életében való részvételük biztosítását célzó intézkedésekre.”

A közös rendelkezésekről szóló rendelet 4. és 6. cikke alapján az Európai Strukturális és Befektetési Alapokból támogatott intézkedéseknek meg kell felelniük az uniós jognak, ideértve a CRPD-ben foglalt kötelezettségvállalásokat is. A rendelet 7. cikke továbbá kimondja, hogy az Európai Strukturális és Befektetési Alapokból finanszírozott programok előkészítése és kivitelezése során „a Bizottságnak meg kell tennie a szükséges lépéseket a hátrányos megkülönböztetés megakadályozására,” beleértve a fogyatékoság miatti hátrányos megkülönböztetést.

Következésképpen az EU Alapjogi Chartájának 26. cikke, valamint a közös rendelkezésekről szóló rendelet 4., 6. és 7. cikke a CRPD 19. cikkével összefüggésben szilárd jogi alapot adnak az Európai Bizottság számára arra, hogy felfüggeszse a kifizetéseket, vagy egyéb pénzügyi szankciókat alkalmazzon abban az esetben, ha egyértelmű bizonyíték merül fel a CRPD Egyezményben meghatározott EU-s kötelezettségek megszegésére.

Az Európai Bizottságnak „ki kell dolgozni egy olyan megközelítést, amely irányítja és elősegíti a kitagolást, és támogatja az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználásának nyomon követését, hogy a forrásokat szigorúan a fogyatékosággal élő emberek számára a helyi közösségekben elérhető támogató szolgáltatások fejlesztésére használják fel, ne pedig intézetek újjáépítésére vagy kibővítésére” – írja a CRPD Bizottság az EU-nak szóló záró észrevételeiben.¹¹ A CRPD Bizottság ugyanebben a bekezdésben hozzátette, hogy az EU-nak feladata „felfüggeszteni, visszavonni és visszafizettetni a kifizetéseket az alapvető jogok tiszteletben tartására vonatkozó állami kötelezettségvállalás megsértése esetén.”

A CRPD Bizottság ajánlásai összhangban állnak az Európai Ombudsman hivatalból indított vizsgálatának megállapításaival (OI/8/2014/AN), amelyben az Európai Ombudsman többek között arra szólította fel az Európai Bizottságot, hogy „az új panaszkezelési rendszert kiegészítendő, fontolja meg annak a gyakorlatnak a fenntartását, hogy az Európai Bizottság kötelezettségzegési eljárást indít azokkal a tagállamokkal szemben, amelyek intézkedései a kohéziós politika keretein belül sértik az uniós jogot, beleértve az Alapjogi Chartát.”¹²

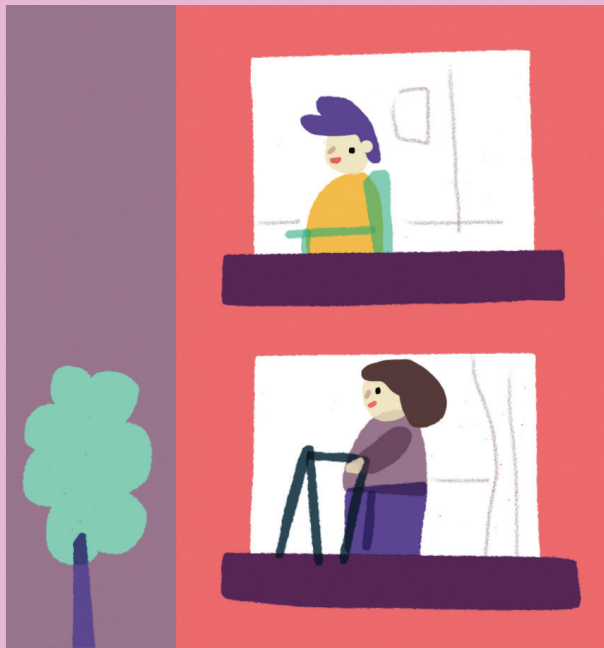
10. A CRPD Bizottság 5. általános kommentárja az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról, CRPD/C/GC/5, 18. bekezdés.

11. Az Európai Unióról szóló első jelentés záró észrevételei, CRPD/C/EU/CO/1, 51. paragrafus, 2015. október 2. Elérhető angol nyelven: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbol-no=CRPD%2FC%--%202FEU%2FCO%2F1

12. Az Európai Ombudsman saját kezdeményezésre indított vizsgálatának döntése az Európai Bizottsággal kapcsolatban (OI/8/2017/AN).

Tévhit

Az uniós szabályok megnehezítik az országok számára az önálló életbe való befektetést. Például az infrastrukturális fejlesztésekre felhasználható forrásokból új épületeket kell építeni a fogyatékos embereknek.

Tény

A különböző Európai Strukturális és Befektetési Alapok más és más célt szolgálnak. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) infrastrukturális fejlesztésekre használható fel, például közlekedési rendszerekre, kórházi felszerelésekre, múzeumokra, stb. Az Európai Szociális Alap (ESZA) ugyanakkor a humántőke fejlesztésére fordítható – felhasználható például képzésekre, foglalkoztatási és szakmai fejlesztésekre. A kettő kombinációja lehetőséget kínál a tagállamok számára a szociális és egészségügyi rendszerük megreformálására a szükséges infrastruktúra kialakításával, valamint azt is biztosítja, hogy a megfelelő szolgáltatások működtetésére is maradjon kapacitásuk. Egyes államok az ESZA-t például személyi asszisztencia vagy otthonápolási szolgáltatások finanszírozására használják fel, míg mások azt régóta munkanélküli emberek megsegítését célzó foglalkoztatási programok kidolgozásához veszik igénybe.

Az Európai Regionális Fejlesztési Alaphoz való hozzáférés ösztönözheti a szegregált szolgáltatásokba történő beruházásokat a fogyatékos - vagy egyéb csoportok, például a roma - emberek számára. Ez jelentheti új intézetek építését, régi intézetek felújítását, illetve lakóotthonok, gyógypedagógiai iskolák, napközi otthonok és védett munkahelyek létrehozását. Emiatt azonban nem okolhatjuk az ERFA szabályozást, vagy az Európai Strukturális és Befektetési Alapok jogi keretrendszerét. Sokkal inkább a tagállamokban keresendő a hiba. Az, hogy a tagállamok még mindig szegregált létesítményekre költenek a politikai akarat hiányára, és arra vezethető vissza, hogy elmulasztották bevezetni azokat a törvényeket és szakpolitikákat, amelyek biztosítanák az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználását olyan infrastruktúrákba és szolgáltatásokba, amelyek támogatják az összes sérülékeny és marginalizált csoport társadalmi beilleszkedését.

Intézetek és lakóotthonok építése helyett a tagállamoknak lehetőségük van az ERFA támogatásokat az alábbi társadalmi befogadást elősegítő intézkedésekre felhasználni: szociális lakhatás megszervezése a rászorulóknak; lakások bérlése vagy megvásárlása társasházakban az intézeteket elhagyók számára; a fogyatékos emberek és családjaik lakásainak, házainak átalakítása, akadálymentessé tétele; azoknak az épületeknek az akadálymentesítése, – például rámpák, valamint liftek beszerelésével – ahol fogyatékos vagy idős emberek élnek; iskolák és gyermekvédelmi központok építése, felújítása, azok mindenki számára hozzáférhetővé tétele; egyéb szociális vagy egészségügyi infrastruktúra kiépítése vagy felújítása, hogy a mindenki által használt szolgáltatásokat és épületeket a fogyatékos emberek és családtagjaik is igénybe tudják venni.

A folyamat során kulcsfontosságú egy átfogó stratégia megalkotása, valamint annak végrehajtását és ellenőrzését biztosító eljárások kidolgozása a fogyatékos emberek és az őket képviselő szervezetek bevonásával. Ezek az elkapkodott, előbb-utóbb lebontásra ítélt uniformizált megoldások elkerülése miatt fontosak. Döntő fontosságú továbbá az ERFA és az ESZA források összehangolása, hogy a CRPD Egyezmény 19. cikkében foglaltaknak megfelelő új szolgáltatások működtetésére rendelkezésre álljon a megfelelő forrás.

Tévhit

Veszélyes fellépni az ellen, hogy az uniós forrásokat lakóotthonokra költik, mert a végén az országok úgy fognak dönteni, hogy inkább egyáltalán nem fektetnek a kitagolásba. Még mindig jobb valami beruházás, mint a semmi.

Tény

Nem kitagolás az, ha új intézetekre költenek úgy, mintha azok közösségi alapú szolgáltatások lennének. A lakóotthonok építésével a szegregáció és a társadalmi kirekesztés egyik formáját cserélik le egy másikra. Mégha számos tagállam azt is állítja, hogy az Európai Strukturális és Befektetési Alapokat a kitagolásra - vagy más kifejezéssel élve „az intézményi ellátásról a közösségi alapú ellátásra való áttérésre” - használja fel, valójában ez nem igaz.

Fontos, hogy amikor például a kitagolás, önálló életvitel vagy a gyermekek számára otthont nyújtó családi gondoskodás fogalmakat használjuk, ezt a nemzetközi és európai emberi jogi standardoknak – például a CRPD Egyezménynek – megfelelően tegyük. Ezeknek a kifejezéseknek a nem megfelelő használata azt a látszatot kelti, hogy átfogó, rendszerszintű reformok vannak folyamatban, amikor valójában a fogyatékos gyermekek és felnőttek még mindig kizsorolnak a mindennapi élet közösségeiből, és nem kapnak támogatást a többségi társadalomban való aktív részvételhez.

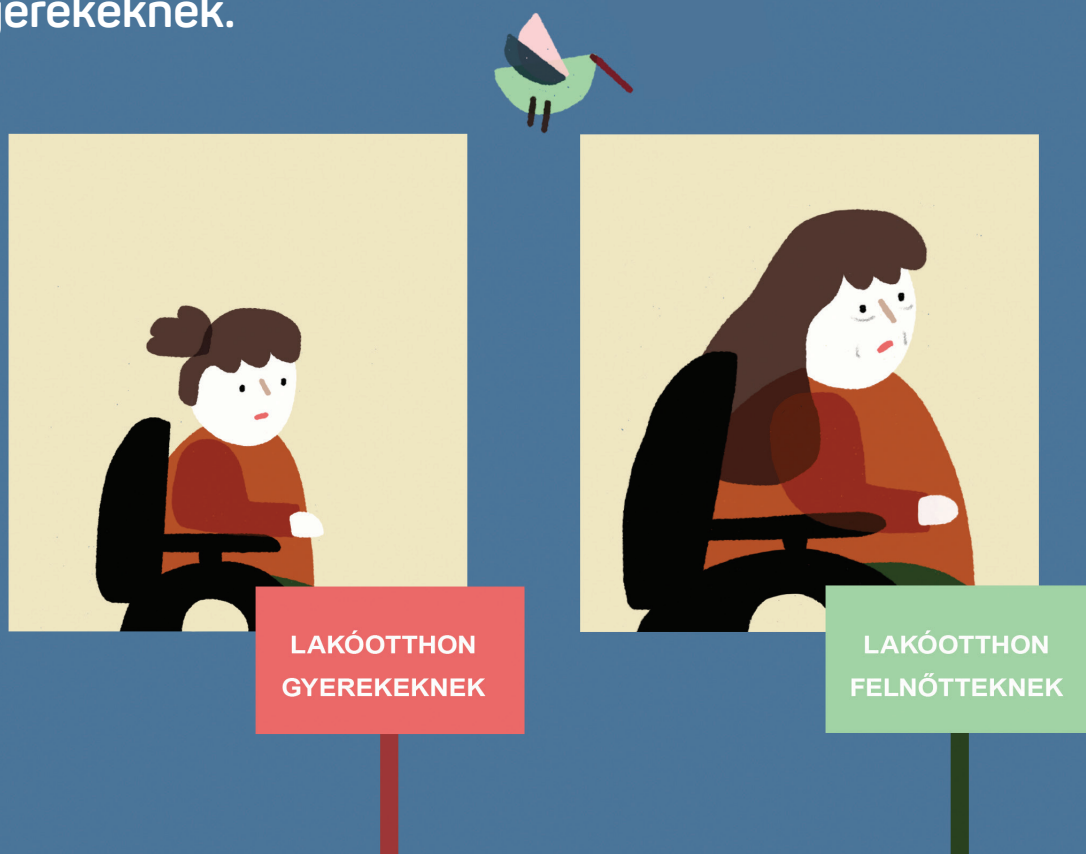
Egy másik fontos szempont, hogy az Európai Strukturális és Befektetési Alapoknak nem célja, hogy teljesen kiváltsák az állami és más forrásokból származó beruházásokat, amelyek a fogyatékos emberek és családjaik támogató szolgáltatásainak fejlesztésére irányulnak. Az Európai Strukturális és Befektetési Alapok célja az, hogy rendszerszintű reformokat támogassanak, ezért nincs méntség, ha elavult gondozási modelleket és támogatási módokat finanszíroznak.

Továbbá annak biztosítása, hogy az Európai Strukturális és Befektetési Alapokat nem költik intézetekre, nem garancia arra, hogy állami vagy egyéb támogatások nem érkeznek intézetekbe. Az Európai Strukturális és Befektetési Alapok CRPD Egyezmény szerinti felhasználásáért vívott küzdelem tehát csak része annak a nagyobb erőfeszítésnek, hogy a tagállamok teljeskörűen betartsák a CRPD Egyezményben vállalt kötelezettségeiket. Ahogy az 5. számú általános kommentár fogalmaz: a részes államoknak biztosítaniuk kell, hogy sem állami, sem privát forrásokat nem költenek „semmilyen intézet, illetve intézeti elhelyezési gyakorlat fenntartására, felújítására és kiépítésére.”

Az ENIL álláspontja szerint kívánatosabb, ha inkább semmilyen Európai Strukturális és Befektetési Alapból származó forrást nem használnak fel a kitagolásra, ha az valójában az intézeti gondoskodás rendszerének fenntartását jelentené. Az intézetekre irányuló valamennyi új beruházás tovább késlelteti a valódi kitagolás melletti erőfeszítéseket, pazarolja a véges erőforrásokat, csökkenti a tényleges reform iránti társadalmi nyomást, és növeli a felszámolásra ítélt szegregált szolgáltatások számát. Az ENIL szerint nagy lehetőség rejlik az Európai Strukturális és Befektetési Alapokban, hogy azok segítségével orvosolják a szolgáltatásokhoz és a többségi társadalomhoz való hozzáférés hiányosságait a fogyatékos emberek és családjaik számára. De csak abban az esetben, ha ezt a nemzetközi és európai emberi jogi standardok tiszteletben tartásával teszik.

Tévhit

Az Európai Strukturális és Befektetési Alapok segítik az országokat a nagy létszámú gyermekotthonok bezárásában. Sajnos nem lehetséges, hogy minden gyermek visszakerüljön a családjához, ezért a családi jellegű otthonok jó átmeneti megoldást jelentenek ezeknek a gyerekeknek.

Tény

A fogyatékos és nem fogyatékos gyermekeket gyakran „családszerű” vagy „családi jellegű” otthonokban (lásd: II. Melléklet – Kulcsfogalmak) helyezik el, ha valódi családi gondoskodást nyújtó alternatíva nem áll rendelkezésre. A gyermekek lakásotthonokban történő elhelyezését néha átmeneti, ideiglenes, vagy rövid távú megoldásként tüntetik fel, de a gyakorlat nem ezt mutatja. Általában végleges megoldást jelent egy fogyatékos gyermek „lakásotthoni” elhelyezése, ahonnan legtöbbször felnőtt otthonba kerülnek a 18. életkort betöltve. Néhány gyermek még felnőtt korában is gyermekek számára létrehozott lakóotthonokban marad még jó ideig.

A rossz példaként felhozható bolgár kitagolási folyamat nagyrészt azon alapult, hogy a gyermekeket nagy intézetekből kisebb intézetekbe költöztette. Az ANED kutatásból kiderül, hogy a bolgár kitagolás első hat évében – 2010 és 2016 között – a nagy létszámú gyermekotthonok majdnem kétharmadát (137-ből 91-et) bezárták. Az intézetben élő gyermekek és fiatalok összlétszáma a 2010-es 7587-ről 1232-re csökkent 2016-ra. 2017 végére azonban „a családi jellegű lakóotthonok száma hatszorosára, a 2010-es 48-ról 282-re nőtt, amelyből 145 a nem fogyatékos gyermekek/fiatalok számára, 128 fogyatékos gyermekek/fiatalok számára, 8 pedig az állandó orvosi ellátást igénylő gyerekek/fiatalok számára létesült.”¹³ A Disability Rights International jelentése súlyos emberi jogi jogsértéseket tárt fel számos ilyen új, „családi jellegű” lakóotthonban.¹⁴

Az ENIL és sok más fogyatékosügyei szervezet azért küzd, hogy minden gyermek élhessen a családban való felnövekedés jogával. Úgy gondoljuk, hogy a lakóotthonoknak nincs helyük a gyermekvédelmi rendszerekben. Ezt hangsúlyoztuk egy közös állásfoglalásban számos gyermekjogi és fogyatékosügyei szervezettel közösen:

„Ha a családi élethez fűződő jog teljeskörűen érvényesülne, nem volna szükség arra, hogy akár egyetlen gyermek is árvaházba vagy bármilyen méretű intézetbe kerüljön. Ha egy gyermeknek nincsenek szülei, vagy nem élhet velük, alternatívákat kell nyújtani számára, hogy családban élhessen és ott nőjön fel, ideértve a családba fogadást, a helyettes szülői és nevelőszülői hálózatokat.”¹⁵

A nemzetközi jog elismeri minden gyermek jogát a családban való felnövekedéshez – ezt a CRPD Egyezmény 19. és 23. cikke, valamint az 5. számú általános kommentár mondja ki. A CRPD Egyezmény 19. cikke a gyermekekre és a felnőttekre egyaránt vonatkozik, ami azt jelenti, hogy a fogyatékos gyermekek és családjaik számára elérhetővé kell tenni azokat a szolgáltatásokat, amelyek „támogatják az életvitelt és a közösségbe való befogadást”, és a közösség által használt szolgáltatásokat akadálymentesíteni kell.

A 23. cikk előírja a részes államoknak, hogy biztosítsák „a fogyatékossgal élő gyermekek számára az egyenlő jogokat a családi élet területén”, és előzzék meg a gyermekek elrejtését, elhagyását, elhanyagolását és kirekesztését. Korai, átfogó tájékoztatást, szolgáltatásokat és támogatást kell nyújtaniuk a fogyatékos gyermekek és családjaik számára e jogok érvényesülése céljából. Ugyanez a cikk azt is kimondja, hogy a gyermekeket minden esetben tilos elválasztani a szüleiktől „a gyermek, vagy az egyik, vagy mindkét szülő fogyatékossga alapján.” A 23. cikk emellett azt is előírja, hogy „amennyiben a közvetlen család nem tudja ellátni a fogyatékossgal élő gyermeket, a részes államok minden erőfeszítést megtesznek annak érdekében, hogy alternatív gondozást biztosítsanak a gyermek számára szélesebb családi körben, ennek hiányában pedig a közösségen belül, családi környezetben.”

13. ANED országjelentés az önálló életvitelhez és a közösségbe való befogadáshoz való jogról - Bulgária, 2019. május 6. A jelentés elérhető angol nyelven: <https://www.disability-europe.net/theme/independent-living>

14. Disability Rights International, Zsákutca a gyermekek számára: Bulgária lakóotthonai, 2019. Elérhető angol nyelven: <https://www.driadvocacy.org/new-dri-report-finds-appalling-conditions-in-bulgarias-group-homes/>

15. Állásfoglalás: Minden gyereknek joga van családban felnőni, 2018. december, 5. oldal. Elérhető angol nyelven: <https://enil.eu/wp-content/uploads/2018/12/DRI-Right-to-Family-December-2018.pdf>

A CRPD Egyezmény 19. cikkét értelmező 5. általános kommentár világossá teszi, hogy a kiscsoportos lakásotthonok nem alkalmas helyek arra, hogy gyermekek ott nőjenek fel:

„A nagy létszámú intézetek vagy a kis létszámú lakásotthonok különös veszélyt jelentenek a gyermekeknek, akik számára a családban való felnövekedés iránti szükséglet mással nem helyettesíthető. A „családi jellegű intézetek” még mindig intézetnek számítanak, és ezek nem helyettesítik azt a fajta gondoskodást, amelyet egy család tud nyújtani.”¹⁶

A CRPD Bizottság továbbá azt javasolja az Európai Unióról szóló első jelentésének záró észrevételeiben, hogy az EU tegye meg a szükséges lépéseket „a gazdasági és szociális politikája és ajánlásai révén a fogyatékossgal élő emberek és családjaik támogatása céljából, és biztosítsa a fogyatékossgal élő gyermekek jogát a saját közösségeikben való élethez.”¹⁷ A CRPD Bizottság kiemeli az Európai Strukturális és Befektetési Alapok szerepét a fogyatékos gyermekek számára szükséges támogató szolgáltatások fejlesztésében:

„A Bizottság javasolja, hogy az Európai Unió tegye meg a szükséges lépéseket – beleértve az Európai Strukturális és Befektetési Alapok és más releváns források felhasználásán keresztül – a fogyatékossgal élő fiúk és lányok, valamint családjaik számára a helyi közösségekben elérhető támogató szolgáltatások fejlesztése, a kitagolás előmozdítása, az új intézeti elhelyezések megelőzése, valamint a társadalmi befogadás elősegítése és a fogyatékossgal élő fiúk és lányok számára hozzáférhető többségi, inkluzív, minőségi oktatás biztosítása érdekében.”¹⁸

16. A CRPD Bizottság 5. általános kommentárja az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról, CRPD/C/GC/5, 2017. október 27., 16. (c) bekezdés.

17. Az Európai Unióról szóló első jelentés záró észrevételei, CRPD/C/EU/CO/1, 2015. október 2., 57. bekezdés. Angol nyelven elérhető: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2FCO%2F1

18. Ugyanott 23. bekezdés.

Mellékletek

I. Melléklet: Jogi és szakpolitikai háttér

A Fogyatékossággal élő Személyek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény (CRPD Egyezmény)¹⁹

A CRPD Egyezményt¹⁹ maga az Európai Unió és az összes uniós tagállam ratifikálta. Az 5. cikk (egyenlőség és a hátrányos megkülönböztetés tilalma), a 12. cikk (a törvény előtti egyenlőség), a 13. cikk (az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés), és a 19. cikk (az önálló életvitel és a közösségben való befogadás) a legfontosabbak a kitagolás végrehajtását, illetve a közösségi alapú szolgáltatások fejlesztését célul kitűző Európai Strukturális és Befektetési Alapokból finanszírozott beruházások szempontjából.

A CRPD Bizottság "általános kommentárjai"²⁰ követendő irányelvek, amelyeket a tagállamoknak és az Európai Bizottságnak a CRPD Egyezmény szerinti kötelezettségvállalások értelmezésére kell használniuk. Az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló 5. általános kommentár tartalmazza az önálló életvitel, az intézeti ellátás és a személyes asszisztencia fogalmak meghatározásait. Az 51. bekezdés kitér arra, hogy sem köz-, sem magánforrásokat nem szabad „a meglévő és az új intézmények, illetve intézményi elhelyezési gyakorlat fenntartására, felújítására és létrehozására fordítani.”²¹

A CRPD Bizottság által felülvizsgált részes államoknak tett záró észrevételek is számos esetben tesznek említést az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználásáról (lásd például az Európai Unióra vonatkozó záró észrevételeket)²².

A Gyermekek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény²³

Az összes tagállam által ratifikált Gyermekek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény kimondja, hogy a gyermekeknek joguk van családi környezetben felnőni.

Az Európai Parlament 2019-es, a Gyermekek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény 30. évfordulójának alkalmából közzétett határozatában²⁴ felszólította az Európai Bizottságot, hogy „az EU-forrásokat az intézeti ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra való áttérésre használják fel az Európai Unión belül és kívül.”

19. A Fogyatékossággal élő Személyek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény angol nyelven elérhető: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

20. Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosa, A Fogyatékossággal Élő Személyek Jogainak ENSZ Bizottsága (CRPD Bizottság), Általános kommentárok, magyar nyelven elérhető: <https://emberijogok.kormany.hu/fogyatekossaggal-elok-jogaiert-felelos-tematikus-munkacsoport>

21. A CRPD Bizottság 5. általános kommentárja az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról, CRPD/C/GC/5, 51. bekezdés. Angol nyelven elérhető: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/5&Lang=en

22. Az összes záró észrevétel angol nyelven elérhető: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TB-Search.aspx?Lang=en&TreatyID=4&DocTypeID=5

23. A Gyermekek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény angol nyelven elérhető: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

24. Az Európai Parlament 2019-es, a Gyermekek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény 30. évfordulójának alkalmából közzétett határozata (2019/2876(RSP)) angol nyelven elérhető: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0180_EN.html?redirect

Az Európai Unió Alapjogi Chartája²⁵	Az EU Alapjogi Chartájának 21. cikke a diszkrimináció tilalmáról, a 26. cikk a fogyatékkal élők közösségben való részvételének jogáról, míg a 24. cikk a gyermekek védelemhez, valamint az érdekeik szerinti gondoskodáshoz való jogáról rendelkezik.
Az Európai Ombudsman hivatalból indított vizsgálatának ajánlásai OI/8/2014/AN²⁶	2014-ben az Európai Ombudsman kiemelte az Alapjogi Charta tiszteletben tartásának fontosságát, és felszólította az Európai Bizottságot, hogy „az Európai Strukturális és Befektetési Alapok által finanszírozott projektek sikerességének értékelése során vegye figyelembe, hogy az intézkedések mennyiben járultak hozzá a Chartában rögzített alapjogok tiszteletben tartásának előmozdításához.” Az Ombudsman „az alapjogokkal kapcsolatos előfeltételek érvényesítésének elősegítésére” hívta fel az Európai Bizottságot, és egy új panaszkezelési rendszer bevezetése mellett ajánlotta, hogy a Bizottság kezdeményezzen kötelezettségszegési eljárást azokkal a tagállamokkal szemben, „amelyek intézkedései a kohéziós politika keretein belül sértik az uniós jogot, beleértve az Alapjogi Chartát.”
Európai Fogyatékoságügyi Stratégia 2010 – 2020²⁷	A 2010-ben elfogadott, 2010-2020 közötti időszakra vonatkozó Európai Fogyatékoságügyi Stratégia nyolc kiemelt területtel foglalkozik: hozzáférhetőség, részvétel, egyenlőség, munkavállalás, oktatás és képzés, szociális védelem, egészség, valamint külügyi intézkedések. A „részvétel” kiemelt területének részeként a stratégia kiköti, hogy az Európai Bizottság „az intézeti ellátásról a közösségi alapú ellátásra való áttérés előmozdításán fog dolgozni, a strukturális és a vidékfejlesztési alapokat a közösségi alapú szolgáltatások létrehozására fordítja.”
Európa 2020 Stratégia²⁸ és az Európai Szemeszter	Az „Európa 2020 Stratégia” Európa intelligens, fenntartható, inkluzív növekedési stratégiája. Az Európai Szemeszter²⁹ a tagállamok előrehaladását ellenőrzi az Európa 2020 Stratégiában megjelölt célkitűzések terén. Az Európai Szemeszter ciklusának legfontosabb dokumentumai³⁰ a novemberben publikált, a következő évre vonatkozó prioritásokat kijelölő éves növekedési jelentés; a márciusban, az Európai Bizottság által publikált országjelentések; a tagállamok által áprilisban bemutatott nemzeti reformprogramok, stabilitási és konvergenciaprogramok; valamint az Európai Bizottság által májusban tett országspecifikus ajánlások.

25. Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2000/C 364/01) angol nyelven elérhető: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

26. Az Európai Ombudsman hivatalból indított vizsgálatának döntése az Európai Bizottságot illetően (OI/8/2014/AN) angol nyelven elérhető: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/decision/en/59836>

27. Európai Fogyatékoságügyi Stratégia 2010-2020: Megújult elköteleződés egy akadálymentes Európáért, COM(2010)636, 2010. november 15. Angol nyelven elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:en:PDF>

28. Európa 2020 – Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés európai stratégiája angol nyelven elérhető: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

Az országspecifikus ajánlásokban a tagállamok munkahelyteremtésre és növekedésre vonatkozó gazdaságpolitikai iránymutatást kapnak. Az országjelentések D függeléke tartalmaz iránymutatást a 2021-2027-es kohéziós politika beruházásaira nézve.

A szociális jogok európai pillére³¹

A szociális jogok pillére 20 alapelvre épül. Célja, hogy új, hatékony jogokat biztosítson az EU polgárainak. Végrehajtását egy online szociális eredménytáblán ellenőrzik.

A 3. (esélyegyenlőség), a 11. (gyermekgondozás és a gyerekek támogatása), a 17. (a fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadása), a 18. (tartós ápolás-gondozás), a 19. (lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára), valamint a 20. alapelv (az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés) a legfontosabbak az Európai Strukturális és Befektetési Alapok kitagolásra való felhasználásával kapcsolatban.

Az Európai Bizottság kitagolásra vonatkozó tematikus iránymutatója szreferensek számára³²

A 2014. januárjában megjelent iránymutató felsorolja az Európai Strukturális és Befektetési Alapokra vonatkozó releváns rendelkezéseket, és példákat hoz az Európai Szociális Alapból (ESZA), valamint az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERFA) finanszírozott intézkedésekre, amelyek elősegítik az intézeti ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra való áttérést.

Az Európai Strukturális és Befektetési Alapokra vonatkozó közös rendelkezésekről szóló rendelet 2014 – 2020³³

A rendelet 7. cikke (a férfiak és nők közötti egyenlőség és a diszkrimináció megszüntetésének előmozdítása) kötelezi mind a tagállamokat, mind az Európai Bizottságot „a diszkrimináció bármilyen formájának megakadályozására” a programok előkészítése és megvalósítása során.

A 9. cikk (tematikus célkitűzések) „a társadalmi integrációt, valamint a szegénység és a diszkrimináció összes formája elleni fellépést” tűzi ki a források felhasználásának céljául.

29. Európai Bizottság, Az európai szemeszter, lásd: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester_en

30. Európai Bizottság, Időbeosztás az európai szemeszterhez, lásd: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-timeline_en.pdf

31. Európai Bizottság, A szociális jogok európai pillére, lásd: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en

32. Európai Bizottság: Tematikus iránymutató vázlata szakreferensek számára, Áttérés az intézményi ellátásról a közösségi alapú ellátásra (kitagolás) 2. változat, 2014. január. Angol nyelven elérhető: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_deinstitutionalisation.pdf

33. Az Európai Parlament és az Európai Tanács 2013. december 17.-én elfogadott 1303/2013-as számú rendelete az Európai Regionális Fejlesztési Alappal, az Európai Szociális Alappal, a Kohéziós Alappal, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alappal és az Európai Tengerügyi és Halászati Alappal kapcsolatos közös rendelkezésekről, az Európai Regionális Fejlesztési Alappal, az Európai Szociális Alappal, a Kohéziós Alappal, és az Európai Tengerügyi és Halászati Alappal kapcsolatos általános rendelkezésekről, valamint az 1083/2006-os számú tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről. Angol nyelven elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1303&from=LV>

Az előfeltételek (*ex ante conditionalities*) között találunk tematikus előfeltételt, amely előírja a tagállamok számára egy olyan szegénység csökkentésére irányuló stratégia megalkotását, amely magába foglalja az intézményi ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra való áttéréssel kapcsolatos lépéseket, valamint a diszkrimináció tilalmára és a CRPD Egyezmény végrehajtására vonatkozó általános feltételeket.

Az új 2021-2027-es támogatási időszakra vonatkozó Európai Strukturális és Befektetési Alapokkal kapcsolatos szabályok 2021-ben lépnek hatályba.

Az Európai Regionális Fejlesztési Alapról (ERFA) szóló rendelet³⁴	Az ERFA-ról szóló rendelet 5. cikkének „a társadalmi integráció előmozdítása, a szegénység és a diszkrimináció minden formája elleni fellépés” tematikus célkitűzése tartalmazza a következő beruházási prioritást: „olyan egészségügyi és szociális infrastruktúrára irányuló beruházás, amely hozzájárul az országos, regionális és helyi szintű fejlődéshez, csökkenti az egészségügyi állapottal összefüggő egyenlőtlenségeket, valamint a szociális, kulturális és rekreációs szolgáltatások szélesebb körű elérhetőségének biztosítása által előmozdítja a társadalmi integrációt, valamint az intézményi ellátásról a közösségi szolgáltatásokra történő áttérést.”
Az Európai Szociális Alapról (ESZA) szóló rendelet	Az ESZA-ról szóló rendelet 19. preambulum bekezdése kiköti, hogy semmilyen szegregációt és társadalmi kirekesztést elősegítő intézkedés nem támogatható. Kiköti továbbá azt is, hogy az ESZA finanszírozás legalább 20%-át a társadalmi integrációt előmozdító célokra kell fordítani.
Az együttműködésről szóló európai magatartási kódex³⁵	A magatartási kódex keretet biztosít az együttműködő partnerek bevonására az Európai Strukturális és Befektetési Alapokkal kapcsolatos tervezési, végrehajtási, ellenőrzési és értékelési folyamatokba a 2014-2020 közötti időszakban. A partnerségi kapcsolat meghatározása szerint „szoros együttműködés az állami hatóságok, gazdasági és szociális partnerek, valamint országos, regionális és helyi szintű civil társadalmat képviselő szervezetek között a tervezés, végrehajtás, ellenőrzés és értékelés, tehát az egész program megvalósítása során.”

34. A 2014-2020-as Európai Strukturális és Befektetési Alapokkal kapcsolatos valamennyi rendelkezés elérhető angol nyelven: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/legislation/regulations/

35. 240/2014. számú 2014. január 7-i Bizottsági felhatalmazáson alapuló rendelet az Európai Strukturális és Beruházási Alapok partnerségre vonatkozó magatartási kódexéről elérhető angol nyelven: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0240&from=EN>

A magatartási kódex egy jogi kötőerővel bíró Bizottsági rendelet, amely megköveteli a következő feltételek teljesítését: a tagállamoknak biztosítani kell a partnerek kiválasztásának átláthatóságát; a konzultációs időszak során a tagállamoknak elegendő információt kell szolgáltatni, és elegendő időt kell biztosítani a partnerek véleményének meghallgatására; biztosítani kell a partnerek részvételét a folyamat minden szakaszában, a tervezéstől egészen az értékelésig; támogatni kell a partnerek kapacitásépítését; valamint fórumot kell biztosítani a tapasztalatok és a jó gyakorlatok megosztására.

Az irányító hatóságnak minden egyes operatív program esetében értékelnie kell a megfelelő partnereket. A partnerek között lennie kell "olyan szervezetnek vagy csoportnak, amely jelentősen érintett vagy valószínűsíthetően jelentősen érintett lesz az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználása kapcsán, különösen olyan csoportoknak, amelyek a hátrányos megkülönböztetés és a társadalmi kirekesztődés veszélyének vannak kitéve."

**Az Európa Tanács
emberi jogi biztosa**

Az országlátogatások során a jelenlegi és a korábbi biztosok elmarasztalták a tagállamokat az Európai Strukturális és Befektetési Alapok intézetek építésére és felújítására irányuló felhasználása miatt, valamint felszólították a részes országok kormányait, és az Európai Bizottságot, hogy az önálló életvitel előmozdítása érdekében támogassák a közösségi alapú, alternatív szolgáltatások létrejöttét.

A biztos 2012-ben kiadott, az önálló életvitelhez való jogról szóló vitaindító dokumentumában³⁶ olyan mutatókat és irányadó kérdéseket jelölt meg, amelyek segítenek ellenőrizni, hogy a tagállamok kormányai eleget tesznek-e a CRPD Egyezmény 19. cikkének.

**Az Európai
Unió Alapjogi
Ügynöksége (FRA)**

Az EU Alapjogi Ügynöksége számos, az önálló életvitelhez való jogról szóló jelentést³⁷, valamint a CRPD Egyezmény 19. cikkére vonatkozó emberi jogi mutatót tett közzé, amelyeket nyomonkövetési (monitoring) célokra lehet használni.

36. Európa Tanács, A fogyatékossgal élő személyek joga az önálló életvitelhez és a közösségbe való befogadáshoz. Az Európa Tanács emberi jogi biztosának vitaindító dokumentuma. Elérhető angol nyelven: <https://rm.coe.int/the-right-of-people-with-disabilities-to-live-independently-and-be-inc/16807bef65>

37. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, A fogyatékossgal élő emberek önálló életvitelhez való joga. Elérhető angol nyelven: <https://fra.europa.eu/en/project/2014/right-independent-living-persons-disabilities>

II. Melléklet: Kulcsfogalmak meghatározásai

Önálló életvitel

Az önálló életvitelhez és a közösségi befogadáshoz való jogot a CRPD Egyezmény 19. cikke határozza meg, amelyet az 5. számú általános kommentár részletesen definiál.

Az ENIL szerint az "önálló életvitel":

" [...] az emberi jogokon alapuló fogyatékoságügyi szakpolitikák mindennapos megvalósulása. Az önálló életvitel különböző környezeti és személyi tényezők együttese által válik valósággá, amelyek lehetővé teszik, hogy a fogyatékos emberek maguk irányítsák az életüket. Ezekbe beletartozik, hogy valós választásokat és döntéseket tudnak hozni azzal kapcsolatban, hogy hol, kivel és hogyan szeretnének élni. Az akadálymentes szolgáltatásoknak mindenki számára elérhetőnek kell lenniük, ezeket az esélyegyenlőség és a szabad és tájékozott beleegyezés alapján kell biztosítani a fogyatékos emberek számára, lehetővé téve a rugalmasságot a mindennapi életben. Az épített környezet, a közlekedés, és az információ hozzáférhetősége az önálló életvitelhez elengedhetetlen, ahogy a technikai segédeszközök elérhetősége, és a személyi asszisztenciához és a közösségi alapú szolgáltatásokhoz való hozzáférés is. Fontos kiemelni, hogy az önálló életvitel minden fogyatékos embert megillet nemtől, kortól, és a támogatási szükséglet mértékétől függetlenül."

Az önálló életvitelhez és a közösségbe való befogadáshoz való jogról szóló 5. általános kommentár a következőként definiálja az "önálló életvitelt":

"Az önálló életvitel azt jelenti, hogy a fogyatékosággal élő személyek számára minden szükséges eszköz rendelkezésre áll, amely segítségével élhetnek a választás lehetőségével, irányíthatják a saját életüket, és az életükkel kapcsolatos minden döntést meghozhatnak. A személyes autonómia és önrendelkezés az önálló életvitel alapvető eleme, ideértve a közlekedéshez, az információkhoz, a kommunikációhoz és a személyes asszisztenciához való hozzáférést, a lakóhelyet, a napirendet, a szokásokat, a tisztességes foglalkoztatást, a személyes kapcsolatokat, a ruházkodást, a táplálkozást, a higiéniát és az egészségügyi ellátást, a vallásos, kulturális, szexuális és reprodukciós jogokat. Ezek a tevékenységek az egyén identitásának és személyiségének fejlődéséhez kötődnek: hol és kivel élünk, mit eszünk, szeretnénk-e a megszokottnál tovább aludni vagy késő éjszaka lefeküdni, bent lenni a házban vagy kint lenni a levegőn, szeretnénk-e az asztalra asztalterítőt vagy gyertyákat tenni, kisállatokat tartani, vagy zenét hallgatni. Ezek a cselekvések és döntések határoznak meg bennünket. Az önálló életvitel az egyén autonómiájának és szabadságának elengedhetetlen része, ami nem feltétlenül jelenti azt, hogy egyedül kell tudni élni. Nem értelmezhető kizárólag a napi tevékenységek egyedül történő kivitelezésére való képességeként. Inkább választási és irányítási szabadságnak kell

tekinteni, a veleszületett méltóság és az egyéni autonómia tiszteletben tartásának megfelelően, az Egyezmény 3. cikkének a) pontjában foglaltak szerint. Az önállóság, mint a személyes autonómia egyik formája azt jelenti, hogy a fogyatékossgal élő személyt nem fosztják meg a választás és az irányítás lehetőségétől a személyes életstílust és napi tevékenységeket illetően.”³⁸

Közösségi élet

A “közösségi élet” kifejezés a fogyatékos emberek azon jogára utal, hogy a helyi közösségekben élhetnek, és joguk van ott megkapni a mindennapi élethez szükséges támogatást. Ebbe beletartozik például, hogy élhetnek a saját otthonukban vagy családjukkal, ugyanazokba az iskolákba járhatnak, ugyanazon munkahelyeken vállalhatnak munkát, mint bárki más, és részt tudnak venni az általuk választott közösségi tevékenységekben.

Lakóotthonok/intézeti ellátás

A “lakóotthon” kifejezés olyan épületeket, házakat vagy lakásokat jelent, ahol a fogyatékos emberek együtt laknak. Egyes országok más kifejezéseket használhatnak, mint például a “védett otthon” vagy “támogatott lakhatás.”

Ha egy lakóotthon egy, vagy több az alábbi “intézeti ellátásra” utaló tulajdonsággal bír, akkor intézeti jellegűnek tekintjük, amely nincs összhangban a CRPD Egyezmény 19. cikkével:³⁹

- kötelező jelleggel kell osztozni a segítőkön, csekély vagy semmilyen befolyás nincs arra nézve, hogy a lakóknak kitől kell a segítséget elfogadniuk;
- elszigeteltség és szegregáció a közösségen belüli önálló életvitel lehetőségétől;
- a mindennapos döntések feletti kontroll hiánya;
- a választás lehetőségének hiánya arra nézve, hogy kivel kell együtt élni;
- szigorú rutin a személyes akarattól és preferenciáktól függetlenül;
- azonos tevékenységek egy adott helyen, egy adott csoport számára, bizonyos felügyelet mellett;
- paternalista szemlélet a szolgáltatásnyújtás során;
- az életmód ellenőrzése;
- aránytalanul nagy számú fogyatékos ember él ugyanabban a környezetben.

Az 5. számú általános kommentár továbbá kimondja, hogy az ezekkel a tulajdonságokkal rendelkező intézetek „bizonyos mértékű választási lehetőséget és beleszólást biztosíthatnak a fogyatékos embereknek, de ezek a választási lehetőségek az élet csak bizonyos területeire korlátozódnak, és nem változtatnak az intézetek szegregáló jellegén.”

38. A CRPD Bizottság 5. általános kommentárja az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról, CRPD/C/GC/5, 16. (a).

39. Ugyanott 16. (c).

Gyermekek családi jellegű otthonai

Gyermekek lakásotthonait gyakran hívják "családias" vagy "családi jellegű" intézeteknek. Onnan a "családi jellegű" jelző, hogy gyerekek csoportjai vannak így elhelyezve, akiket a gondozók (és más szakemberek) műszakváltásban látnak el. Egyes ilyen intézetekben, mint például az SOS Gyermekfalu, vannak állandó "anya" vagy akár "anya és apa" szerepet betöltő személyek, akik együtt élnek a gyerekek csoportjaival, több házban, egy helyszínen. Számos ilyen "otthonban" kizárólag fogyatékos gyerekek laknak, és semmi családias vagy otthonos nincs bennük.

Az önálló életvitelről és a közösségi élethez való jogról szóló 5. számú általános kommentár kimondja, hogy bármilyen családon kívüli elhelyezés intézetnek számít a gyerekek esetében, mivel a családban való nevelkedést semmi sem helyettesítheti.⁴⁰

Kitagolás

Az ENIL a következőképpen definiálja a "kitagolást":

"Olyan politikai és társadalmi folyamat, amely biztosítja az áttérést az intézeti, és más kirekesztő, szegregáló típusú szolgáltatásokról az önálló életvitelre. Hatékony kitagolásról akkor beszélhetünk, ha az intézetekben élő embereknek megadják a lehetőséget arra, hogy teljes értékű állampolgárokká váljanak, és átvegyék az irányítást a saját életük felett – támogatással, amennyiben szükséges. A kitagolás folyamatának elengedhetetlen része a megfizethető és akadálymentes közösségi lakhatás, a közszolgáltatásokhoz, a személyi asszisztenciához és a sorstársi támogatáshoz való hozzáférés. A kitagolás részét kell, hogy képezze a jövőbeni intézeti elhelyezések megelőzése, és annak biztosítása, hogy a gyerekek a családjukban, szomszédaikkal és barátaikkal együtt tudnak felnőni a közösségekben, nem szegregáltan, intézeti ellátásban."

A kitagolással kapcsolatos európai uniós források felhasználásáról szóló eszköztár⁴¹ meghatározása szerint a kitagolás egy olyan folyamat, amely magába foglalja a következő intézkedéseket:

- a közösségben megtalálható, jó minőségű, személyre szabott szolgáltatások fejlesztése, beleértve az intézeti elhelyezés megelőzését célzó szolgáltatásokat, valamint az erőforrások átcsoportosítása a tartós bentlakásos intézetektől az új szolgáltatásokhoz a hosszútávú fenntarthatóság érdekében;
- a tartós bentlakásos intézetek bezárásának megtervezése, hogy gyermekek, fogyatékos személyek (beleértve a pszichiátriai diagnózissal élő), hajléktalan és idősek emberek ne éljenek a társadalomtól elkülönítve olyan körülmények között, ahol az ellátás és támogatás normái nem megfelelőek, és ahol emberi jogaik gyakorlását gyakran megtagadják;
- a mindenki által használt szolgáltatások – mint például az oktatás/képzés, egészségügyi ellátás és a közlekedés teljes körű hozzáférhetővé tétele a támogatást igénylő gyermekek és felnőttek számára.

40. Ugyanott 16. [c].

41. Az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra való áttéréssel foglalkozó európai szakértői csoport, 2014, Eszköztár az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra való áttérésre költető európai uniós források felhasználásához. Átdolgozott kiadás, angol nyelven elérhető: <https://enil.eu/wp-content/uploads/2016/09/Toolkit-10-22-2014-update-WEB.pdf>

III. Melléklet: Az Európai Strukturális és Befektetési Alapokkal kapcsolatos terminológia

Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA)

Az Európai Regionális Fejlesztési Alapot (ERFA) 1975-ben hozták létre abból a célból, hogy az Európai Unión belül anyagi támogatást nyújtson a regionális gazdaságok fejlesztésére és strukturális szabályozására, valamint a gazdasági változás, fokozott versenyképesség, és területi együttműködés elősegítésére. Az Európai Szociális Alappal (ESZA), a Kohéziós Alappal, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alappal (EMVA) és az Európai Halászati Alappal (EHA) karöltve az ERFA az EU öt strukturális és beruházási alapjának.

Az ERFA költségvetése több mint 250 milliárd euróra tehető az 2014-2020 közötti támogatási időszakban. Az ERFA 11 tematikus célkitűzés keretén belül nyújt támogatást különböző projektekhez, amelyek a kohéziós politikát célozzák, és különösen a következő négy fő prioritásra összpontosítanak: 1) a kutatás erősítése, a technológia és az innováció fejlesztése; 2) a minőségi információ- és kommunikációtechnológiához való hozzáférés javítása, és használatának elősegítése; 3) kis- és középvállalkozások versenyképességének fejlesztése; 4) az alacsony szénkibocsátású gazdaság felé való elmozdulás támogatása valamennyi szektorban.

Az európai területi együttműködés célkitűzés keretén belül az ERFA támogatja a határokon átvelő, interregionális projekteket.

Európai Szociális Alap (ESZA)

Az 1958-ban létrehozott Európai Szociális Alap (ESZA) az EU egyik fő pénzügyi eszköze. Olyan nemzeti szakpolitikákat támogat, amelyek a foglalkoztatás és a munkalehetőségek, valamint a munka minőségének és a termelékenység növekedését célozzák a társadalmi kirekesztődés és a regionális foglalkoztatottsági szintek közötti különbségek csökkentése mellett.

Az ESZA, mint az öt Európai Strukturális és Befektetési Alap egyike, az 2014-2020 közötti támogatási időszakban teljesítendő 11 tematikus célkitűzés megvalósítását célozza. Az ESZA fő prioritásai konkrétan a következők: a fenntartható és a magas minőségű foglalkoztatottság elősegítése; a munkaerő mobilitásának támogatása; a társadalmi befogadás elősegítése; a szegénység és a diszkrimináció elleni küzdelem; az oktatásba és szakképzésbe való beruházás; az élethosszig tartó tanulás támogatása; az állami hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásainak növelése és a hatékony közigazgatás elősegítése.

Irányító hatóság

Az irányító hatóság felel egy operatív program hatékony irányításáért és végrehajtásáért. Lehet egy nemzeti minisztérium, egy regionális hatóság, egy helyi önkormányzat, vagy egyéb köz- vagy magánszervezet, amelyet a tagállam jelölt és elfogadott. Az irányító hatósággal szembeni követelmény, hogy a munkáját a hatékony és eredményes pénzügyi gazdálkodás elvei mentén végezze.

Az irányító hatóságnak éves végrehajtási jelentést kell benyújtania az Európai Bizottságnak minden operatív programhoz minden év május 31-ig. Az irányító hatóság egyéb feladatai: biztosítani, hogy az anyagi támogatásra kiválasztott tevékenységek illeszkednek az operatív program feltételrendszeréhez; ellenőrizni az EU-s és nemzetközi előírások betartását; vezetni és tárolni az elszámolásokat későbbi könyvvizsgálatokhoz; biztosítani az operatív programok megfelelő értékelését.

Ellenőrző bizottság

A tagállamok feladata az ellenőrző bizottságok kijelölése. Az ellenőrző bizottságok ellenőrzik az operatív programok megfelelő végrehajtását. Ezeknek a bizottságoknak az élén az adott tagállam (vagy irányító hatóság) áll, tagjai regionális, gazdasági, és szociális partnerek, köztük civil szervezetek képviselői.

Az ellenőrző bizottság kulcsfeladatai közé tartozik: az operatív programok hatékonyságának és minőségének értékelése; az operatív programok támogatási feltételeinek jóváhagyása; az operatív programok és a meghatározott célkitűzések felé tett előrehaladás időszakos felülvizsgálata; a végrehajtás eredményeinek vizsgálata annak értékelése érdekében, hogy a meghatározott célok teljesültek-e; szükség esetén javaslattétel az operatív programok felülvizsgálatára, ideértve a pénzügyi irányítással kapcsolatos változtatásokat.

Operatív program

Az operatív programok részletes tervek, amelyek keretén belül a tagállamok meghatározzák, hogy mekkora összegeket költenek az Európai Strukturális és Befektetési Alapokból a 7 éves támogatási ciklus alatt. Ezek készülhetnek egy konkrét régióra vagy egy tematikus országos célkitűzésre vonatkozóan (pl.: környezetvédelem, emberi erőforrások, regionális fejlesztés). Az európai területi együttműködés célkitűzésre vonatkozóan határokon átívelő, vagy interregionális operatív programok készülnek.

A tagállamok az együttműködési megállapodás alapján nyújtják be az operatív programokat. Minden benyújtott operatív program részletezi, hogy a kohéziós politikát meghatározó 11 tematikus célkitűzés közül melyekkel kíván foglalkozni a 2014-2020 támogatási időszakban az operatív programok keretén belül lehívhatóvá váló EU-s forrásokon keresztül.

Az irányító hatóság és az Európai Bizottság megtárgyalja az operatív programokat, melyeket a Bizottságnak jóvá kell hagynia.

Együttműködési megállapodás

Az Európai Bizottsággal együttműködve minden tagállam készített egy együttműködési megállapodást a 2014-2020 programozási időszakra. Az együttműködési megállapodás egy referenciadokumentum az Európai Strukturális és Befektetési Alapokból finanszírozott beruházások megtervezésére, valamint összeköti a beruházásokat az Európa 2020 Stratégia növekedési céljaival. Amikor a tagállamok előkészítik az együttműködési megállapodásokat, ezeket az Európai Szemeszter országjelentéseinek D mellékleteiben foglaltak szerint teszik.

Az együttműködési megállapodás meghatározza a tagállam választott stratégiáját és a beruházási prioritásait, bemutatja a megvalósítandó országos és regionális operatív programok listáját, valamint minden operatív programhoz egy éves előirányzott keretösszeget rendel.

Együttműködési elv

Az együttműködési elvnek az egész programozási időszak alatt érvényesülnie kell, a tervezéstől, a végrehajtáson át az eredmények kiértékeléséig. Az együttműködési elv érvényesítése a megvalósuló projektek jobb eredményeihez vezet, és hozzájárul az Európai Strukturális és Befektetési Alapokból származó források hatékony felhasználásához.

A 2014-2020 programozási időszakban az együttműködési elv tovább erősödött. Nem csak a tagállamok kerültek bevonásra, hanem olyan érdekltek is, mint például a szakszervezetek, munkáltatók, civil szervezetek, és egyéb szervezetek, amelyek a társadalmi befogadásért, a nemek közti egyenlőségért, valamint a diszkrimináció ellen dolgoznak. A tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk a Bizottsági rendeletbe foglalt együttműködésről szóló európai magatartási kódexet az operatív programok előkészítése és megvalósítása során.

Megosztott irányítás

Az EU-s pénzforrásoknak két fő típusa van: a központiilag kezelt források, amelyeket az Európai Bizottság közvetlenül irányít, például kutatáshoz; valamint azok a források, amelyeket az EU a tagállamokkal közösen irányít, például az Európai Strukturális és Befektetési Alapok és a Kohéziós Alap. Az utóbbinak az irányítását az EU a tagállamokra bízta. Az uniós finanszírozás zöme olyan forrásokat foglal magában, amelyeket a tagállamok az Európai Bizottsággal megosztva irányítanak.

A megosztott irányítás alatt álló forrásokra nézve a Bizottság jelenleg megbízta a tagállamokat a nemzeti szintű programok végrehajtásával. A tagállamok kiosztják ezeket a forrásokat a kedvezményezetteknek (pl.: cégek, gazdák, települések, civil szervezetek, stb.). A tagállam felel elsődlegesen az előírásoknak megfelelő irányító és ellenőrző rendszer felállításáért, annak hatékony működtetéséért, valamint a szabálytalanságok megelőzéséért, észleléséért és javításáért. A Bizottság egyfajta felügyelő szerepet tölt be azáltal, hogy meggyőződik az irányító és ellenőrző rendszereket szabályozó rendelkezések megfelelőségéről, ellenőrzi a rendszer hatékony működését, és ahol szükséges, pénzügyi korrekciókat végez.

IV. Melléklet: Háttéranyagok a kitagolásról és az Európai Strukturális és Befektetési Alapok felhasználásáról

Útmutatók/jogi elemzések

Egyesült Nemzetek, 2017. 5. számú általános kommentár az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról. Elérhető angolul: <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsnbHatvuFkZ%2bt93Y3D%2baa2q6qfzOy0vc9Qi-e3KjjeH3GA0srJgyP8IRbCjW%2fiSqmYQHwGkfkC7stLHM9Yx54L8veT5tSkEU6ZD3ZYxFwEgh>

Quinn, G. és tsai, 2018. *Jogi feljegyzés: A szegregáció és a szegregált intézetek, mint a diszkrimináció egy prima facie formája*. Elérhető angolul: <http://enil.eu/news/segregation-and-segregated-facilities-as-a-prima-facie-form-of-discrimination/>

Egyesült Nemzetek, 2017. *A fogyatékkal élő személyek különleges jelentéstevőjének beszámolója*. A/HRC/34/58. Elérhető angolul: https://www.un.org/a/search/view_doc.asp?symbol=A/HRC/34/58

Európai Önálló Életvitel Hálózat (ENIL) kiadványok

Európai Önálló Életvitel Hálózat, 2018. *Tájékoztató az önálló életvitelre költethető EU-s források felhasználásáról*. Elérhető angolul: http://enil.eu/wp-content/uploads/2018/04/EU-Funds-Briefing_web0903.pdf

Európai Önálló Életvitel Hálózat, 2017. *Az Európai Strukturális és Befektetési Alapok és az intézményi ellátásról a közösségi gondoskodásra való áttérés - egy hatékonyabb ellenőrző és panasztételi rendszer felé*. Elérhető angolul: http://enil.eu/wp-content/uploads/2017/07/OurRightsCampaign-Briefing_FINAL.pdf

Európai Önálló Életvitel Hálózat, 2014. *Tévhitek az önálló életvitelről*. Elérhető számos nyelven: <https://www.enil.eu/wp-content/uploads/2014/12/Myths-Buster-final-spread-A3-WEB.pdf>

Kézikönyvek és checklistek

Az intézeti ellátásról a közösségi alapú ellátásra való áttéréssel foglalkozó Európai Szakértői Csoport és a Hope and Homes for Children, 2019, Uniós források az önálló életvitel kialakítására és a családi és a közösségi alapú szolgáltatások fejlesztésére. Checklist a 2021-2027-es programozási időszakra. Elérhető angolul: https://enil.eu/wp-content/uploads/2019/12/EEG_Checklist.pdf

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, *A 19. cikkkel kapcsolatos emberi jogi mutató*. Elérhető angolul: <http://fra.europa.eu/en/project/2014/rights-persons-disabilities-right-independent-living/indicators>

Az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra való áttéréssel foglalkozó európai szakértői csoport, 2014. *Eszköztár az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra való áttérésre költhető európai uniós források felhasználásához. Átdolgozott kiadás.* Elérhető: <https://enil.eu/wp-content/uploads/2016/09/Toolkit-10-22-2014-update-WEB.pdf>

Az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra való áttéréssel foglalkozó európai szakértői csoport, 2012. *Az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra való áttérésre vonatkozó közös európai útmutató.* Elérhető angolul: <https://enil.eu/wp-content/uploads/2016/09/Guidelines-01-16-2013-printer.pdf>

Európai Bizottság, Regionális politika, Szószedet. Elérhető angolul: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary

Európai Bizottság, Az Európai Strukturális és Beruházási Alapok nyílt adatportálja. Elérhető angolul: <https://cohesiondata.ec.europa.eu>

Egyéb jelentések

Európai Parlament, 2016. *A Strukturális és Befektetési Alapok és a fogyatékossgal élő emberek az Európai Unióban. Tanulmány a Európai Parlament Petíciós Bizottsága számára.* Elérhető angolul: http://enil.eu/wp-content/uploads/2016/06/COMMITTEES_PETI_2016_11-09_Study-EUFunds-Disabilities.pdf

Nyílt Társadalom Alapítványok, 2015. *Korlátozás helyett közösség. Az Európai Unió szerepe a fogyatékossgal élő emberek közösségi élethez való jogának elősegítésében és védelmében.* (szerző Dr. Israel Butler). Elérhető angolul: www.opensocietyfoundations.org/reports/community-not-confinement

Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztos Hivatala (OHCHR), 2012. *Teljes életet élni - Önálló életvitel és a közösségbe való befogadás.* Elérhető angolul: http://www.europe.ohchr.org/documents/Publications/getting_a_life.pdf

Az Európai Tanács Emberi Jogi Biztosa, 2012. *A fogyatékossgal élő emberek joga az önálló és életvitelhez és a közösségbe való befogadáshoz.* Elérhető angolul: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1917847>

[illegible]

Az ENIL az Európai Strukturális és Befektetési Alapok (Strukturális Alapok) felhasználásáról indított kampányt az Európai Unió (EU) tagállamaiban 2016. november 8-án. Az "EU-s források a jogainkért" kampány célja felhívni az Európai Bizottságot és a tagállamokat a monitoring és panasztételi rendszerek fejlesztésére, hogy a Strukturális Alapokat a fogyatékos emberek jogainak érvényesítésére, és ne azok korlátozására használják fel. Az "EU-s források a jogainkért" kampány kifejezetten a Strukturális Alapok a Fogyatékossgal élő Személyek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény 19. cikkében deklarált önálló életvitelhez és a közösségbetörténő befogadáshoz való jogelőmozdításában betöltött szerepére fókuszál. A kampányt a Nyílt Társadalom Alapítvány Közegészségügyi Programja támogatja.

Kövess minket

<https://www.facebook.com/EUFundsforOurRights/>

@ENIL_EU

Az Európai Önálló Életvitel Hálózatról

Az Európai Önálló Életvitel Hálózat (ENIL) a fogyatékos emberek európai hálózata. Egy olyan fórum, amely minden fogyatékos ember, az önálló életvitellel foglalkozó szervezetek és nem fogyatékos szövetségeik számára nyitva áll az önálló életvitellel kapcsolatos kérdések megvitatására. Az ENIL missziója kiállni és felszólalni az önálló élet értékeiért, elveiért és gyakorlataiért, nevezetesen az akadálymentes környezetért, a kitagolásért, a személyi asszisztencia szolgáltatás és a megfelelő támogató technológiák biztosításáért. Így tehetjük együtt lehetővé, hogy a fogyatékos emberek teljes jogú állampolgárként élhessenek.

Az ENIL résztvevői státusszal rendelkezik az Európa Tanácsban, tanácsadói státusszal bír az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsában, és képviselteti magát az EU Alapjogi Ügynökségének Alapjogi Platformján és az Európa Tanács Ifjúsági Tanácsadó Testületében.

ELÉRHETŐSÉGEINK

European Network on Independent Living (ENIL)

7. emelet – Mundo J
Rue de l'Industrie 10
1000 Brussels
Belgium
E-mail: secretariat@enil.eu
www.enil.eu